21/09/2019

“Το ανάθεμα του Βενιζέλου και ο Αγιος Νεκτάριος”

/ Γνώμες

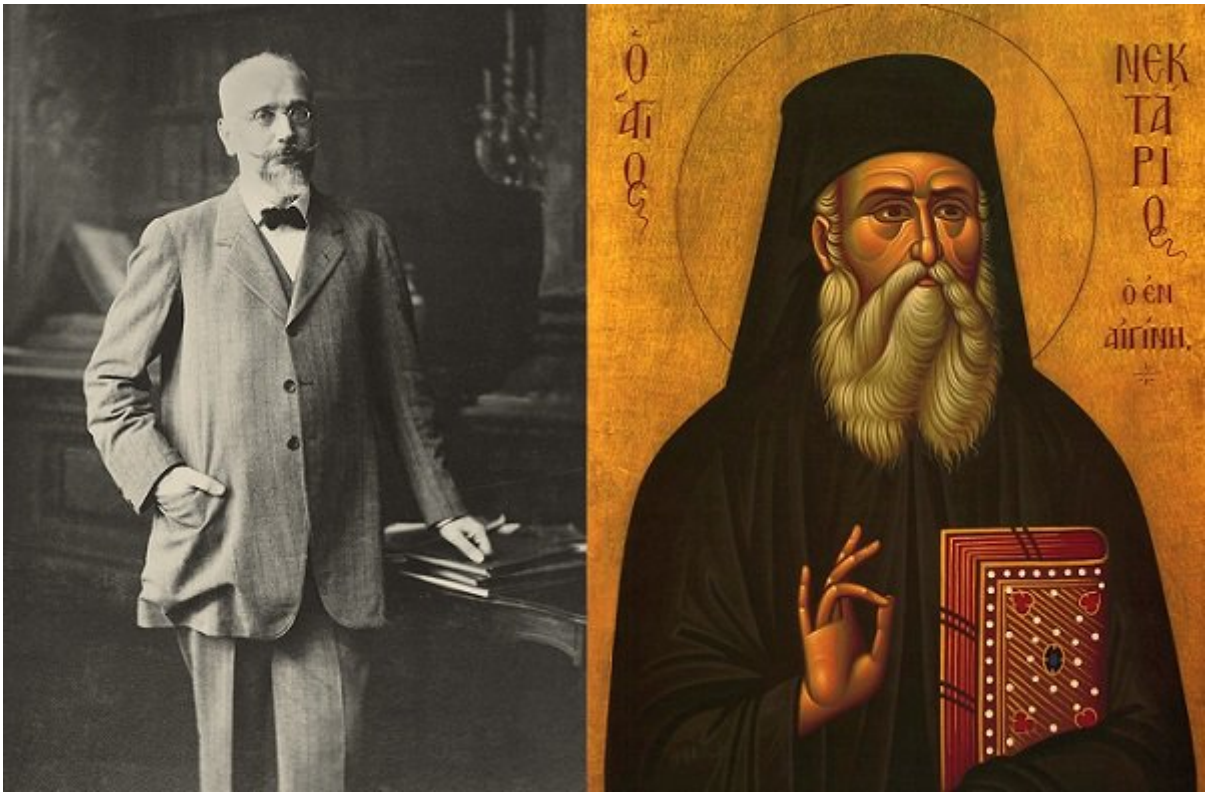

Του Αρχιμανδρίτου Χρυσόστομου Παπαδάκη

Μια από τις πιο μελανές σελίδες της ιστορίας της Εκκλησίας της Ελλάδος είναι και το «Ανάθεμα» κατά του Ελευθερίου Βενιζέλου στις 12 Δεκεμβρίου 1916. Τέτοιες περιπτώσεις κατάπτωσης υπήρχαν, διότι η διοικούσα Εκκλησία ήταν ανελεύθερη μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό. Οι εκάστοτε κρατούντες ανεβοκατέβαζαν Αρχιεπισκόπους για να τους έχουν υποχείρια όργανα, επέλεγαν τους Μητροπολίτες και η Σύνοδος απλώς τους χειροτονούσε και έτσι ήσαν όλοι υποτακτικοί πολιτικών προσώπων και οι μεν πολεμούσαν τους δε γιατί αυτό συνέφερε πάντα την Πολιτεία: να είναι διερημένη η Εκκλησία για να είναι αδύναμη. Αυτής της συμπεριφοράς επεμβάσεως στα της Εκκλησίας δεν εξαιρείται ούτε ο Ελευθέριος Βενιζέλος ο κατά τα άλλα σπουδαίος πολιτικός, ο τρανός ευεργέτης της Πατρίδας μας και θύμα της αχαριστίας η οποία μας χαρακτηρίζει ως έθνος (μετά θάνατον μακαρίζουμε και τιμούμε τους όντως Μεγάλους, με ποικίλες εκδηλώσεις, όσο όμως ζουν τους κυνηγούμε με λύσσα και δεν ησυχάζομε μέχρι να τους εξοντώσουμε γιατί δεν αντέχομε να βλέπομε τη διαφορά του ύψους

που τους κάνει να διαφέρουν από τη δική μας μικρότητα και ασημαντότητα και μικροπρέπεια).

Η πικρή αυτή εμπειρία της ωμής επεμβάσεως της πολιτείας στα της Εκκλησίας η αντικανονικές εκλογές Αρχιεπισκόπων και Μητροπολιτών και όλη η νομική κατάσταση που είχε φτιάξει η πολιτεία άλλοτε μπορούσε να παρομοιασθεί με ντέφι που έπαιζε ο γύφτος σε όποιο σκοπό του άρεσε για να χορεύει το αιχμάλωτο ζώο το οποίο για λόγους ασφαλείας, είχε το χαλκά στη μύτη που εξουδετερώνει κάθε του αντίσταση. Το τράνταγμα του πόνου (δηλ. της απειλής). Άλλοτε πάλι μπορούσε να παρομοιασθεί με τα επίσημα σγουρομάλικα σκυλάκια ράτσας που τραβούν στα μεγάλα και λαμπρά σαλόνια ή στους δρόμους οι αριστοκράτισσες για προσωπικό τους εφέ αλλά που το λουρί στο λαιμό σήμαινε την υποταγή.

Επρεπε να περάσουν 170 και πλέον χρόνια, για να γίνει η πρώτη ελεύθερη εκλογή Αρχιεπισκόπου την οποία όμως εξασφάλισε με την ψήφισή του καταστατικού χάρτη 1977 ο δυναμικός και έμπειρος πηδαλιούχος αείμνηστός Αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ.

Σε ό,τι αφορά την Εκκλησία της Κρήτης ήταν πολύ θετικό βήμα (έστω και πολύ αργά) η κατάργηση του Κυβερνητικού Επιτρόπου μέσα στην Επαρχιακή Σύνοδο (1996).

Αυτά τα γράφω εισαγωγικά για να δώσω το στίγμα του πλαισίου μέσα στο οποίο η διοικούσα Εκκλησία αγόταν και φερόταν εκείνα τα χρόνια κυρίως χωρίς αυτό να την απαλλάσσει βέβαια της ευθύνης, αφού οι πολιτικοί έκαναν επιδόσεις (πόνταραν) στις προσωπικές φιλοδοξίες των ιερωμένων και ενίοτε σε «λάδωμα». Κάτω από τέτοιες σκοτεινές και άθλιες συνθήκες έγινε το «Ανάθεμα» κατά του Ελ. Βενιζέλου που άνοιξε κι άλλες πληγές, δυσθεράπευτες στο σώμα της Εκκλησίας.

Από κάποια αδιευκρινιστη πηγή κάποτε -άγνωστο πότε- άρχισε να κυκλοφορεί μια ακόμη συκοφαντία κατά του αγίου του αιώνος μας, του Αγίου Νεκταρίου, ότι δηλ. συμμετείχε στο «Ανάθεμα». Κύριος είδε από ποιο νοσηρό εγκέφαλο γεννήθηκε αυτή η πλάνη! Τις τελευταίες μέρες μελετώντας το ογκώδες βιβλίο (το καλύτερο που γράφτηκε ποτέ για τον άγιο Νεκτάριο) του Σοφοκλή Γ. Δημητρακοπούλου (Ιστορική βιογραφία του Αγίου Νεκταρίου βασισμένη σε πηγές, έκδοση 1998, Αθήνα) συνάντησα στις σελίδες 267-268 στην υποσημείωση με αριθ. 6 το θέμα για το ανάθεμα. Θεώρησα καλό λοιπόν μετά από αυτά τα λίγα εισαγωγικά, να μεταφέρω στο αναγνωστικό κοινό όσα ο επιστήμονας συγγραφέας αναφέρει (αφού εμείς οι Κρήτες, έχομε ιδιαίτερη ευαισθησία για τον Κρητικό Βενιζέλο για το πολιτικό του μεγαλείο και την προσφορά του στην Ελλάδα μας, αλλά έχομε και ιδιαίτερη αγάπη στον Άγιο Νεκτάριο και απόδειξη είναι οι πάμπολοι Ναοί που κτίσθηκαν στο όνομά του, με κορυφαίους το ναό του παγκόσμια ξακουσμένου για

τα θαύματα και τα ιδρύματα προσκυνήματός του στα Χανιά και τον περίλαμπρο καθεδρικό Ναό στις Μοίρες. Στην Ιερά Μητρόπολη Γορτύνης υπάρχουν 19 Ναοί επ_ ονόματι του Αγίου Νεκταρίου οι πλείστοι των οποίων κτίσθηκαν από ευλαβείς ιερείς και χριστιανούς την αγάπη των οποίων προς τον άγιο Νεκτάριο, υπέκαυσε ο ιδιαιτέρως ευλαβούμενος Αυτόν τότε Μητροπολίτης Γορτύνης και νυν Αρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Τιμόθεος.

Επί τη ευκαιρία αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι στο Μοναστήρι της Αγίας Τριάδος που ίδρυσε στην Αίγινα ο Άγιος Νεκτάριος, ως πρώτη ηγουμένη που ηγουμένευσε από το 1904 έως το 1923 εγκατέστησε την Κρητικιά μοναχή Ξένη (Χρυσάνθη) Στρογγυλού την τυφλή ποιήτρια η οποία θεωρείται αγία και της οποίας τα λείψανα είναι χαριτόβρυτα.

Επίσης ηγουμένευσε η επίσης Κρητικιά Μοναχή Κασσιανή (Αικατερίνη) Παπαδάκη από το 1931 έως το 1950 που απεβίωσε.

Ακόμη ως εφημέριος της Μονής του Αγίου υπηρέτησε ο Αρχιμ. Τιμόθεος Καλαμπερίδης (1952-1989) αδελφός της Ι. Μονής Αγκαράθου ο οποίος και δώρισε στη Μονή της μετανοίας του ως ευλογία τεμάχιο λειψάνου, μεγάλο τεμάχιο από το φέρετρο και δύο επιτραχήλια του Αγίου. Υπήρξε μάρτυς πολλών θαυμάτων, και εκ των δωρητών του νέου παμμεγέθους Ναού του Αγίου Νεκταρίου δίπλα στο μοναστήρι του.

Χάριν της ιστορίας (σε ότι αφορά την Κρήτη μας) ο άγιος εν ζωή και πριν απομακρυνθεί αδίκως από το Κάϊρο όπου ήταν πατριαρχικός επίτροπος, γνωρίσθηκε με τον τότε αρχ/τη και μετέπειτα Επίσκοπο Ιεράς και Σητείας Αμβρόσιο Σφακιανάκη, εφημέριο της Βέγχας (πόλεως στη μέση περίπου της διαδρομής Αλεξάνδρειας-Καϊρου). Οι εχθροί του αγίου (πατριαρχικοί της Αλεξάνδρειας) χρησιμοποίησαν τον Αμβρόσιο για να θίξουν τον πατριαρχικό επίτροπο Μητροπολίτη Πενταπόλεως Νεκτάριο. Δηλαδή τον έστειλαν να κηρύξει στο Κάϊρο χωρίς την άδεια του αγίου. Σε επιστολή του ο Αμβρόσιος προς τον Μητροπολίτη Θηβαϊδος Γερμανό στις 20 Νοεμβρίου 1889 αναφέρει ότι προθύμως κάνει «υιική υπακοή»..... «διατί όμως να στενοχωρηθή χάριν εμού ο εκεί Άγιος Πενταπόλεως; Ουχ ήττον αγνοών τα διπλωματικά σχέδια των ανωτέρων μου υπείκω χωρίς να εμβαθύνω εις το πώς και διατί;» (οι υπογραμμίσεις δικές του). Ο Αμβρόσιος τιμούσε τον άγιο Νεκτάριο και το 1907 απαντάται ως συνδρομητής δέκα αντιτύπων του βιβλίου του Αγίου, «Ιερατικόν εγκόλπιον». (βλ. Βιβλ. Σοφ. Γ. Δημητρακοπούλου σελ. 87 και σημ. 29 & 30 σελ. 98).

Επί πλέον, πρώτος βιογράφος του Αγίου υπήρξε ο Κρητικός αγιορείτης μοναχός Αβιμέλεχ Μπονάκης ο οποίος συνδεόταν προσωπικά μαζί του και κατέλειπε και

εκείνος όνομα οσίου Μοναχού.

Από τους πιο σημαντικούς βιογράφους του που ακολούθησαν και έκαμαν γνωστή την αγία ζωή του στους πιστούς υπήρξε ο αοίδιμος Κρητικός Μητροπολίτης Παραμυθίας Τίτος Ματθαιάκης.

Γράφει, λοιπόν ο Σ. Δημητρακόπουλος:

«Όμως, πλανάται αόριστα μια φήμη, από αδιευκρίνιστη πηγή, πως ο Άγιος Νεκτάριος μετείχε δήθεν στο «Ανάθεμα» της 12 Δεκεμβρίου 1916 κατά του Ελευθερίου Βενιζέλου. Από τις σχετικές έρευνές μας στο «Βιβλίο Πρακτικών του Ανωτάτου (Εκκλησιαστικού) Δικαστηρίου 1917» (Αρχείο Ιεράς Συνόδου), στο Αρχείο του Υπουργείου Εκκλησιαστικών (όσο ήταν δυνατόν να ερευνηθεί) και στον προσιτό από τις βιβλιοθήκες τύπο της εποχής, οι φήμες αυτές ελέγχονται ως απόλυτα ανακριβείς. Το ίδιο αποτέλεσμα είχαν και σχετικές παλαιότερες έρευνες των Κρητικών Αρχιμ. Ανδρέα Νανάκη, καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Χαρίδημου Πολυχρονίδη, παλαιού και επιφανούς στελέχους του κόμματος των Φιλελευθέρων, και Γεωργίου Σ. Παπαδάκη, τ. Δ/ντή Ανωτέρας Εκκλ. Σχολής Αθηνών. Ειδικότερα: Ο Πενταπόλεως Νεκτάριος δεν περιλαμβάνεται στους επισκόπους, που καταγγέλθηκαν από την Πολιτεία (έγγρ. Σ.Π. 1735/17-7-1917 του υπουργείου Εκκλησιαστικών) στο Ανώτατο Εκκλησιαστικό Δικαστήριο, που συγκροτήθηκε με βάση το Ν.Δ. της 11 Ιουλίου 1917, προκειμένου να δικάσει όσους αρχιερείς υπέπεσαν στο σοβαρότατο αυτό παράπτωμα (βλ. και Βασιλείου Ατέση, μητοπρολίτου πρ. Λήμνου, Επίτομος Επισκοπική Ιστορία της Εκκλησίας της Ελλάδος από του 1833 μέχρι σήμερον, τ. Β_, Εν Αθήναις 1953, σσ. 6-7 και 22-24) Αρχιμ. Θεοκλήτου Στράγκα, Εκκλησίας Ελλάδος Ιστορία εκ πηγών αψευδών, τ. Β_, Αθήναι 1970, σσ. 722-725). Η τυχόν ένσταση ότι δικάστηκαν μονάχα οι έχοντες επισκοπές αρχιερείς , δεν ευσταθεί, γιατί ανάμεσα σ’ αυτούς που οδηγήθηκαν στο Δικαστήριο ήταν και βοηθός επίσκοπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου Τρωάδος Νεόφυτος (συνεδρία ΙΓ/18-2-1917, σ. 79). Επικουρικά μπορούν να προστεθούν και τα ακόλουθα: α) Σύμφωνα με τα Πρακτικά της Ιεράς Συνόδου (έκτακτη συνεδρία της 30/11-12-1916), η συμμετοχή της Εκκλησίας στο «Ανάθεμα» αποφασίστηκε την προηγούμενη ημέρα, οπότε και «ο Πανιερώτατος Πρόεδρος εδήλωσε ότι θα καλέση τον ιερόν κλήρον να προτρέψη αυτόν, όπως περευρεθή εις την συνάθροισιν του αναθέματος».

Ο γνώστης των εκκλησιαστικών πραγμάτων της εποχής, κατόπιν μητροπολίτης Γόρτυνος και Μεγαλουπόλεως και ύστερα Μεσσηνίας Πολύκαρπος Συνοδινός, έγραψε ακόμα: «Αληθώς η τότε Κυβέρνησις Σπυρ. Λάμπρου συνέστησε προσηκόντως να μη γίνη το

Ανάθεμα, παρείχε δε και την βοήθειαν εις του Εκκλησιαστικούς άρχοντας. Υπεσχέθη δε ο Μητροπολίτης Θεόκλητος προς την Κυβέρνησιν ότι δεν θα επιτελέση το Ανάθεμα, αλλά την αυτήν εσπέραν, φοβηθείς τον μικρόν το δέμας και τον νουν μητροπολίτην Λαρίσης Αρσένιον (Αφεντούλην), ενεργούντα δια υψηλών και πολλών προσώπων, να γίνη το Ανάθεμα, παλινωδήσας, ως συνήθως έπραττε, μετέβη εις το πεδίον Άρεως ρίψας τον λίθον του Αναθέματος κατά του Ελ. Βενιζέλου» (Εκκλησιαστικά Απομνημονεύματα, Αθήναι 1960, σ. 89).

Έτσι ο Άγιος Νεκτάριος ήταν δύσκολο να ειδοποιηθεί να προσέλθει, άλλωστε η παρουσία, κοντά στους άλλους, ενός ακόμα αρχιερέα, και μάλιστα όχι της Ελλαδικής Εκκλησίας και αντιπαθούς στον Θεόκλητο, δεν ήταν απαραίτητη ούτε θα πρόσθετε κάτι ιδιαίτερο.

β) Το λιμάνι του Πειραιά από τις 25 Νοεμβρίου του 1916 είχε αυστηρά αποκλειστεί από τις φιλοβενιζελικές Συμμαχικές Δυνάμεις και μονάχα μερικά αλιευτικά επιτρεπόταν να εισπλεύσουν, και φυσικά ο ασθενικός Άγιος Νεκτάριος, που δεν χαρακτηριζόταν για κομματικά πάθη, δεν θα διακινδύνευε, χειμώνα καιρό μάλιστα, ένα τέτοιο ταξίδι.

Πάντως, υπάρχει μαρτυρία, πως την εποχή του Αποκλεισμού ο Άγιος βρισκόταν στην Αίγινα (βλ. σ. 265).

γ) Αργότερα, τον Ιανουάριο του 1918, ο Τοποτηρητής του Μητροπολιτικού Θρόνου των Αθηνών και πρόεδρος της, βενιζελικής επιλογής, νέας Ιεράς Συνόδου, δεν θα του ανέθετε χειροθεσία ιερέα στην Αίγινα (βλ. σ. 266). δ) Στις 2 Μαρτίου 1918, με πολύ πρόσφατες τις καταδίκες ιεραρχών για συμμετοχή τους στο «Ανάθεμα» και ενώ ακόμα το Εκκλησιαστικό Δικαστήριο συνεδρίαζε (τελευταία συνεδρίαση στις 10-7-1919), ο Άγιος Νεκτάριος δεν θα είχε το θάρρος (βλ. σ. 279), να ζητεί από την Ιερά Σύνοδο αναγνώριση του μοναστηριού του. ε) Ο φανατικός βενιζελικός και Κρητικός Μελέτιος Μεταξάκης ούτε τον καταδίωξε, μολονότι μπορούσε ίσως να βρει πρόφαση από τις συκοφαντίες της «Κερούς» (βλ. σσ. 279-282), ούτε θα ιερουργούσε στο μη αναγνωρισμένο ακόμα μοναστήρι του. στ) Επί των ημερών της πατριαρχίας τους Αθηναγόρα, που είχε, όπως ο ίδιος γράφει, «σεπτόν Γέροντα» (γράμμα προς τον αρχιεπίσκοπο Αθηνών Ιερώνυμο, με ημερομηνία 17 Ιουνίου 1968 – Αρχείο Ιεράς Συνόδου, Αρχιεπισκοπή Αθηνών, φακ. 1,35, Οφφίκια) τον Μελέτιο και ήταν διάκονός του, ο Πενταπόλεως Νεκτάριος αναγνωρίστηκε επίσημα Άγιος. ζ) Ο επίσης βενιζελικός θεωρούμενος και φίλος του Μελετίου Μεταξάκη Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (ο οποίος μάλιστα, για τα φρονήματά του είχε οδηγηθεί, με αστυνομική συνοδεία, τον Νοέμβριο του 1916 ενώπιον του εισαγγελέα για να παραπεμφθεί σε δίκη «επί εσχάτη προδοσία» – εφημ. «Αθήναι», 7

και 8-11-1916), ούτε θα έγραφε στο περιοδικό «Πάνταινος» τον Νοέμβριο του 1920, όταν ο εθνικός διχασμός βρισκόταν σε μεγάλη έξαρση, διθύραμβο υπέρ του Αγίου ούτε θα μας έδινε την παραπάνω πληροφορία, πως από τότε που πήγε στην Αίγινα δεν απομακρύνθηκε από το νησί ή, τουλάχιστον, θα απέφευγε να το σημειώσει.

Ίσως όμως το έγραψε θέλοντας να διασκεδάσει αδέσποτη φήμη, που ίσως και τότε, από λάθος, γράφτηκε κάπου ή κυκλοφόρησε.

η) Τα συμβόλαια του σπιτιού στον Πειραιά, που υπέγραψε ο Άγιος αντί του μοναστηριού, που δεν είχε νομική υπόσταση, έγιναν στην Αίγινα (βλέπε παρακάτω το κείμενο της διαθήκης του).

θ) Όταν το μοναστήρι είχε πρόβλημα αναγνώρισης ή ο ίδιος δεχόταν τις επιθέσεις του μητροπολίτη Θεοκλήτου, δεν πήγε στην Αθήνα για προσωπικές εξηγήσεις και παραστάσεις.

ι) Οι Κρητικοί συμπατριώτες του Ελευθερίου Βανιζέλου, είναι από τους πρώτους, που τον τίμησαν ως Άγιο. (4/(2)

Πηγή: http://www.kairatos.com.gr/afieromata/anathemavenizeloy.htm